

Serie nouă Anul XXI
Nr. 7 (239) 2023

Scrisul Românesc

Revistă de cultură fondată la Craiova, în 1927, serie nouă, din ianuarie 2003
Publicată de Scrisul Românesc Fundația-Editura, recunoscută CNCS

Dan Duțescu – Vară târzie (detaliu)

Florea
FIRAN

Petre Răileanu

Eseist și critic literar, Petre Răileanu se remarcă prin analiza și interpretarea operelor unor scriitori și artiști avangardiști români, mai ales din 1992 când emigrează în Franța și se stabilește la Paris, unde continuă să scrie în limbile română și franceză.

Născut la 13 aprilie 1951 în Brăila, Petre Răileanu este fiul lui Constantin Răileanu, muncitor care deținea un atelier de mobilă, și al Georgetei, casnică. În orașul natal urmează Școala generală nr. 16 (1958-1966) și Liceul „Nicolae Bălcescu” (1966-1970). Studiile superioare le face la Facultatea de Filologie, secția română-franceză, Universitatea din București (1970-1974). La absolvirea facultății este repartizat ca profesor în comuna Ivești, jud. Galați (1974-1975), după care este angajat redactor la Editura Militară (1976-1991). Era perioada când, paradoxal, Editura Militară devenise „un fel de liman” pentru scriitorii care nu reușeau să publice în alte părți din cauza cenzurii. Cultivă nonconformismul estetic al autorilor din generația '80 publicați constant pe

tot parcursul ultimului deceniu al regimului comunist, începând cu Mircea Nedelciu și continuând cu Sorin Preda, Ioan Lăcustă, Constantin Stan, Nicolae Iliescu, George Cușnarencu, Alexandru Vlad, Traian T. Coșovei ș.a. Este apoi redactor, redactor-șef la Editura Fundației Culturale Române din București (1991-1992).

În perioada 1990-1991 susține rubrica „Ipoteze de lectură” în „Suplimentul literar și artistic” al „Tineretului liber”, obținând premiul pentru eseu, după care colaborează cu articole, cronici literare și eseuri la „Viața Românească”, „Tribuna”, „România literară”, „Contemporanul”, „Ramuri”, „Caietele Avangardei”, „Dilemateca”, „Manuscriptum”, „Mozaicul”, „Scrisul Românesc”, „Steaua”, „Cultura”, „Dilema veche”, în paginile căreia publică o serie de articole la rubrica „Meridiane”: *Spectacolul Cioran, Adevărata tragedie a lui Panait Istrati, Victor Hugo, omul apocaliptic, Tristan Tzara – Integrala poetică, Arta contemporană la Veneția. Între enciclopedic și eclectic etc.*

Continuare în p. 2

Eseu

Emanuel D. Florescu
Adriana Iliescu
Dan Ionescu
Gabriela Nedelcu-Păsărin
Ion Parhon
Emilian Ștefăruță

Anchetă

Petru Clej
Gabriel Coșoveanu
Daniel Cristea-Enache
Ovidiu Pecican
Răzvan Petrescu
Corina Șuteu

Poezie

Lucia Cherciu
Andrei Codrescu

Proză

Dumitru Drinceanu
Adrian Sângerzan

Constantin Cubleșan – *Eminescu – 28 iunie 1883. Baia Mitrașevski* p. 4
Mihai Ene – *Romanul unei epoci* p. 7
Ioan Lascu – *Absența personajului feminin* p. 8
Dumitru Radu Popa – *Anne-Sophie Mutter la Carnegie Hall* p. 14
Carmen Firan – *Cu taxiul prin București* p. 15
Rodica Grigore – *A (te) pierde și a (te) regăsi* p. 21

Andrei Șerban

Enigma

p. 6

Lucian Irimescu
Craiova veche

Sumar

- Florea Firan, *Petre Răileanu*/ pp. 1-3
 Constantin Cubleșan, *Eminescu – 28 iunie 1883. Baia Mitrașevski* / pp. 4, 5
 Red., *Rubrica Enigma: Răspuns Andrei Șerban* / p. 6
 Andrei Codrescu, *Poem: dragă AI* / p. 6
 Mihai Ene, *Romanul unei epoci* / p. 7
 Ioan Lascu, *Absența personajului feminin* / p. 8
 Daniel Cristea-Enache, *Ancheta: Omul sau Opera?* / p. 9
 Răzvan Petrescu, *Ancheta: Omul sau Opera?* / pp. 9, 10, 11
 Corina Șuteu, *Ancheta: Omul sau Opera?* / p. 11
 Gabriel Coșoveanu, *În durată lungă, nu se uită mai nimic – Ancheta: Omul sau Opera?* / pp. 11, 12
 Ovidiu Pecican, *Ancheta: Omul sau Opera?* / p. 12
 Petru Clej, *Ancheta: Omul sau Opera?* / p. 13
 Dumitru Radu Popa, *Anne-Sophie Mutter la Carnegie Hall* / p. 14
 Carmen Firan, *Cu taxiul prin București* / p. 15
 Adrian Sângeorzan, *Noii gladiatori* / p. 16
 Lucia Cherciu, *Poeme: Putem mereu să onorăm o promisiune?; Peștele spune mereu adevărul* / p. 16
 Gabriela Nedelcu-Păsărin, *SF vs. limitele rezonabile ale adevărului* / p. 17
 Emanuel D. Florescu, *Efectul revelator al dezamăgirilor* / p. 18
 Dumitru Drinceanu, *Arome din trecut* / p. 19
 Adriana Iliescu, *Bogdan Suceavă. Adâncul acestei calme creste* / p. 20
 Rodica Grigore, *A (te) pierde și a (te) regăsi* / p. 21
 Ion Parhon, *Emoții relevatoare la Festivalul Euroregional de Teatru 2023* / p. 22
 Dan Ionescu, *Despre „același” folclor* / p. 23
 Red., *Okeanos: „Scriptor”; „Apostrof”* / p. 23
 Emilian Ștefărtă, *Eclectic* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Petre Răileanu

Debutază editorial cu volumul *Corabia lui Ghilgameș* care cuprinde eseuri despre literatura eroică (1990). Cele peste 30 de eseuri sunt structurate în două părți: „Bărbații Ares” și „Fabricanții de ecouri”. Volumul se deschide cu eseu *Eroism și literatură*, pornind de la conotația termenului de *erou* (din limba greacă *heros*): „Eroul este întotdeauna izolat dintr-o serie umană comună prin însușiri care sfidează măsura obișnuită... Lumea în care trăiește eroul are întotdeauna atributele primordialității și acțiunea sa este menită să instituie ordinea, să o restabilească sau să o re-creeze...”

Critica literară consideră acest prim volum original și important prin tema abordată. „Trebuie remarcat de la început erudiția criticului, aflat la primul volum publicat, succesiunea captivantă a ideilor, fraza sigură și precisă...” (Florin Ioniță) „Petre Răileanu are știința de a topi informația rară, adunată cu apetență de erudit, într-un discurs ritmat de suplețea intelectuală, discurs ce lasă larg spațiu de manifestare comentariului de sorginte speculativă. Eseurile formează o «grilă de lectură» aplicată unuia dintre toposurile esențiale ale existenței: tentativa de a-ți adjuca nemurirea.” (Gabriel Rusu)

În 1992 Petre Răileanu se stabilește în Franța, absolvă studii de masterat în literatura și civilizația franceză, secolul XX, Universitatea Sorbonne Nouvelle, Paris 3, unde își susține și teza de doctorat cu tema *Avangarda literar-artistică românească*. Într-un interviu mărturisea că emigrarea în Franța i-a confirmat „importanța pe care o au libertatea și demnitatea individului atunci când ai gustul acestor valori”. A continuat să scrie în limba română, dar și în franceză, „singura limbă în care câțiva scriitori români au avut acces la universalitate”. Lucrează ca jurnalist bilingv la Radio France Internationale, Paris – unde este coleg cu Alexandru Papilian, Dinu Flămând, Mircea Iorgulescu, Matei Vișniec – și la revista „Lettres roumaines”. Este membru în Conseil International d'Études Francophones și membru al Asociației Biennale Française. Se specializează în literatura de avangardă, publicând studii de critică și istorie literară în limba franceză despre Gherasim Luca, Benjamin Fundoianu, Tristan Tzara și colaborează la vol. *Le surréalisme et l'amour* (1997). Articolele, studiile și eseurile sale publicate în Franța și România abordează problematica zonelor de interferență dintre cele două culturi și a prezenței culturii române în spațiul european, în special la epoca avangardelor literare și artistice. Participă cu comunicări consacrate literaturii române, literaturii franceze sau interferențelor culturale la numeroase colocvii și congrese internaționale dedicate avangardei: Guadelupa (1997), Sète-Montpellier (1997, 1998), Stetson University, Florida, SUA (1998), Neuchâtel, Elveția (1998) ș.a.

Este inclus cu studii și articole în reviste și volume colective editate în Franța, România, Cehia, Israel, SUA și participă adeseori ca invitat la *Printemps des poètes/Primăvara poezilor*, unde prezintă poeți români care au scris în franceză.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Société des Gens de Lettres, Paris, Petre Răileanu este primul laureat al Bursei „Sarane Alexandrian” acordată de Société des Gens de Lettres, Paris, 2012, pentru studiul *Le Groupe surréaliste* →

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 115 lei. Pentru abonații din străinătate este de \$ 145 sau de € 130. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927, de către criticul D. TOMESCU.
 Serie nouă, din 2003, întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
 Fundația – Revista
 Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
 cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
 Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
 Adrian CIOROIANU
 Andrei CODRESCU
 Eugen NEGRICI
 Gheorghe PĂUN
 Dumitru Radu POPA
 Lucian Bernd SĂULEANU
 Monica SPIRIDON
 Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
 Mihai ENE
 Mihai FIRICĂ
 Emanuel D. FLORESCU
 Ion PARHON
 Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
 Florentina ANGHEL
 Dan IONESCU
 Gabriela NEDELICU-PĂSĂRIN

Corectură:
 Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
 Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
 Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
 Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
 E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
 Web: www.revistascrisulromanesc.ro
 Cont: RO03BRDE170SV21564261700
 BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
 Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
 tel. 0251 580431

→ roumain. Obține Premiul „Cartea anului 2016” al Filialei București a USR - Critică, Eseistică și Istorie Literară pentru volumul *Dada în direct* (Ed. Tracus Arte).

O preocupare constantă a sa este „cum se poate scrie într-o altă limbă decât cea în care te-ai născut? O întrebare care ne revelează natura profundă, ontologică a actului de a scrie. A scrie într-o altă limbă înseamnă a te situa într-un sistem diferit de referințe culturale și istorice. O limbă nu e numai un vehicul, un lexic și o sintaxă, o limbă este mai ales o viziune a lumii”. De aceea în studiile publicate se observă o veritabilă preocupare de analiză și interpretare a unor autori care au trăit această experiență: Ilarie Voronca, Gherasim Luca, Fundoianu/Fondane, Tristan Tzara, George Astaloș, Brâncuși, Victor Brauner, Jacques Herold.

Publică, în România și Franța, studii consacrate avangardei românești în context european. În România îi apar volumele: *L'Avant-garde roumaine*, numéro spécial de la revue „Le Rameau d'or”, (1995), *Iubite Fondane...* (Scrisori inedite F. Brunea-Fox, Ion Călugăru, Ion Minulescu, Sașa Pană, Stephan Roll, Ilarie Voronca), în colaborare cu Michel Carassou (1998), *The Romanian Avant-garde*. Plural 3/1999 (1999), *Fin de siècle: Un nou început*, interviuri cu personalități ale vieții culturale franceze (1999), *Herold. Maltraité de peinture*. Traducere din limba franceză (2001), *Europa, mon amour* (2003), *Gherasim Luca*. Traducere din franceză de Anișoara Biru (2005), *Dada în direct* (2016), *Gherasim Luca Poezie Ontofonie urmat de Gherasim Luca este o femeie* (2019). În Franța îi apar la Paris volumele: *Fundoianu/Fondane et l'avant-garde*, în colaborare cu Michel Carassou (1999), *Gherasim Luca*, monografie (2004), *L'avant-garde en Roumanie. La charrette et le cheval-vapeur* (2018).

Autorul este prezent cu comunicări științifice pe tema avangardei în numeroase volume colective apărute la Paris: *La dialectique démoniaque. Le parcours roumain de Gherasim Luca*, în „Mélusine” XV, *L'Age d'Homme* (1995), *Informatique et littérature. Les avant-gardes littéraires et artistiques en Europe sur CDROM*, în „Multimédia et enseignement du français, Actes de la XVIIe Biennale de la langue française” (1998), *La littérature de l'absurde ou Le salut par le style*, în „Tristan Tzara et l'internationale du surréalisme” (2000), *Une Europe comme à contretemps*, în „Ruptures. Moments de vérité” (2003), *Gherasim Luca: «vivre sans*

initiale», în „L'art du décentrage dans la poésie et le roman contemporains” (2009). De asemenea este inclus cu comunicări științifice în volume colective apărute la Craiova, Iași etc.

Semnează prefețe și postfețe la un număr important de volume ce aparțin lui Mihail Sadoveanu, Ion Marin Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Gherasim Luca, George Astaloș, Ilarie Voronca ș.a.

Traduce din Jacques Herold, *Maltraite de peinture* (2001), și o parte dintre cărțile sale.

În 1995, Petre Răileanu publică studiul critic *Le Rameau d'or: l'avant-garde roumaine*, dedicat avangardei românești, despre care criticul francez Edouard Jaguer, în „Infosurr” (nr. 4/1996), scria: „Acest titlu frazerian [*Le Rameau d'or*] disimulează un număr de revistă consacrat avangardei române. Un tur de orizont foarte vast al avangardei în România, de la precursorii Macedonski și Urmuz până la grupul suprarealist care a creat *Infranoir* în 1947, trecând prin revistele «75HP» a lui Ilarie Voronca și Victor Brauner, «Unu» a lui Sașa Pană, «Alge» de Gherasim Luca, Paul Păun și Perahim..., de asemenea, eseuri consacrate «figurilor marcante» și, la sfârșitul volumului, o bibliografie extrem de utilă și cvasi-completă, ceea ce nu există încă în acest domeniu.”

Cartea de interviuri, *Fin de siècle: un nou început* (1999) cuprinde convorbiri pe care Petre Răileanu le-a avut la Radio France Internationale cu personalități importante ale culturii franceze care abordează problema multiculturalismului, dintre care amintim: François Furet (*Sfârșitul „culturii revoluționare”*), Catherine Durandin (*„Cred că a fost supraevaluată capacitatea de ideal a Estului”*), Emmanuel Todd (*Destinul imigranților*), Mona Ozouf (*Despre femei și despre singularitatea franceză*), Elisabeth Roudinesco (*„Psihanaliza facilitează omului reconcilierea cu el însuși”*), Franck Gauhey (*Domeniul intercultural între mondializare și afirmare identitară*), Sarane Alexandrian (*„Cred într-un suprarealism al viitorului”*), André Godin (*Institutul Francez de la București*) etc.

Europa, mon amour (2003) este o carte de călătorii scrisă, cum precizează autorul, „cu feroare, cu bucuria descoperirii și cu speranță. O dublă speranță, pentru că jurnalul de călătorie ne introduce în «zodia timpului reversibil», permițându-ne miraculoase incursiuni pe tărâmul Memoriei”. O carte care îi dă autorului posibilitatea de reflecție, de rememorare și examen

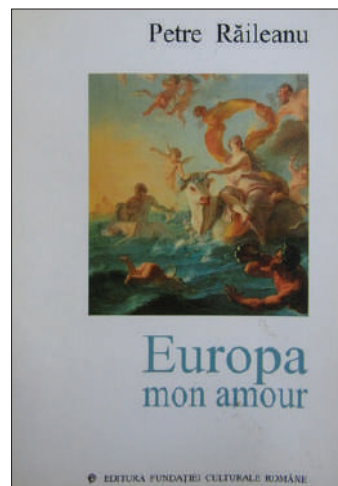
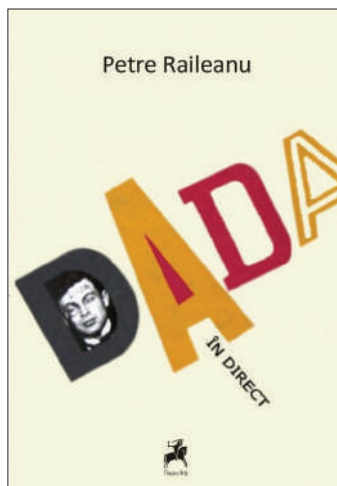
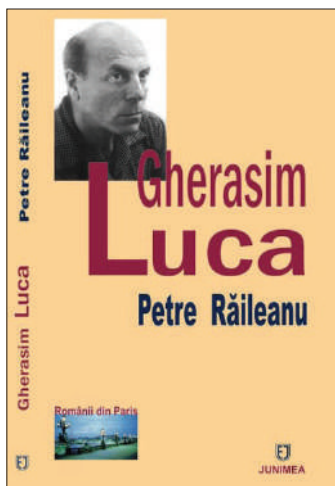
Petre Răileanu. Foto de Louis Monier, cel care a realizat celebra poză cu cei trei, Cioran, Ionescu, Eliade

de aproximare a propriei identități. Autorul rămâne puternic impresionat de călătoriile sale în Grecia, Italia, Germania, Austria, Elveția, Franța. În capitolul *Zodia timpului reversibil* relevă: „Călătoria ține de cunoaștere și de revelație. Descoperirile pe care le faci în timpul unei călătorii sunt de natură să schimbe radical imaginea pe care o aveai despre Univers.”

În 2004 îi apare la Editura Oxus din Paris, în colecția „Les Roumains de Paris”, inițiată și coordonată de Basarab Nicolescu, cartea *Gherasim Luca, monographie*. Un an mai târziu tipărește o versiune românească, traducere din limba franceză de Anișoara Biru, la Editura Junimea din Iași, iar în 2019 o nouă ediție, la Editura Tracus Arte, cu textul rescris de autor în limba română cu numeroase completări și adăugiri: *Gherasim Luca Poezie Ontofonie urmat de Gherasim Luca este o femeie*. Autorul relevă în prefață: „Gherasim Luca a lăsat limbii române câteva cărți care introduc un tip de îndrăzneală morală și estetică nemaîntâlnită, explorând teritorii în care rar sunt cei care s-au aventurat. Inventarea iubirii și negarea morții «cu o singură dimensiune» constituie pariul întregii sale opere, începută în română și continuată în franceză. *Inventatorul iubirii, Moartea moartă, Vampirul pasiv* sunt cărțile sale în limba română care dau acces în inima miraculosului.” „Scrisul este pentru Gherasim Luca un gest concret împotriva morții.”

Dada în direct, studiu publicat în 2016, este bazat pe documente și mărturiile ale principalilor protagoniști, refăcând istoria mișcării lansate în 1916 la Zürich: nașterea, programul, obiectivele, aria de răspândire etc. Despre acest studiu, Răzvan Voncu, făcând o comparație a autorului cu alți cercetători care au scris despre avangarde, sublinia: „Petre Răileanu are atât finețea intelectuală, cât și formația culturală necesare exegezei avangardei literare și artistice europene, în care e, probabil, cel mai bun specialist pe care îl avem la ora actuală.”

Intelectual rafinat, cercetător pasionat al avangardei, eseist de profunzime și finețe, Petre Răileanu are eleganța scriiturii reușind să scoată la suprafață detalii mai puțin vizitate de analiști, și să adauge exegezei avangardei românești interpretări și unghiuri personale integrând-o în armonia ei europeană. ■

**Constantin
CUBLEȘAN**

Eminescu 28 iunie 1883. Baia Mitrașevski

Ziuă de 28 iunie 1883 este una dintre cele mai enigmatice, dramatice și controversate din toată biografia poetului și gazetarului de la „Timpul”. Dar, poate și din întreaga epocă modernă a istoriei noastre naționale. Este ziua în care Mihai Eminescu a fost redus la tăcere, cu cinism, cu brutalitate la urma urmelor, anunțându-se decăderea sa mintală, fiind internat într-un ospiciu de „smintiți”, iar de aici înainte existența lui având să urmeze drumul unei nemeritate golgote a suferințelor și umilințelor, târât prin spitale și sanatorii, până la sfârșitul biologic, survenit la 15 iunie 1889 (la vârsta de 39 de ani), final de viață tot atât de straniu și de neelucidat medical (cu adevărat) niciodată.

Firul momentelor și scenelor (scenariilor?!) din acea zi urmează o cronologie pe care o relatează, în variante, cel puțin trei dintre contemporanii și apropiații lui – Titu Maiorescu, Ioan Slavici, Vintilă Rusu-Șirianu, dar și alții, oarecum colaterali – așa încât totul pare confuz și contrariant. Monografiile (în general studiile consacrate biografiei poetului) s-au fixat destul de curând asupra unei *realități evenimentiale* declarate (acceptate) de istoricii literari, (bazați pe câteva documente existente), și preluată automat apoi de mai toți cei care au scris despre acest final, inclusiv de autorii manualelor școlare, înainte de 1989. În zilele noastre nu puțini cercetători însă, interesați de cele întâmplătoare aievea în acea zi, au descins prin arhive, au răscolit colecțiile ziarelor timpului, au căutat mărturiile ale diverșilor contemporani, necirculate la vedere, oferind, pe baza acestora, la rândul lor, variante de înțelegere și interpretare a acestei zile precum și a tot ce a urmat ei. Între aceștia N. Georgescu, Theodor Codreanu și Călin I. Cernăianu au identificat și au demonstrat, pe cât le-a fost cu putință, o intenție programată de eliminare a lui Mihai Eminescu din activitatea sa publică, ordonată de rațiuni politice. Demersul lor a stimulat și altora nevoia de cunoaștere a adevărului, dacă acest adevăr poate fi cumva stabilit definitiv ca fiind cel autentic. Expertize în acest sens încă se cer a mai fi efectuate. Dar, un film reconstituitiv al zilei se poate face totuși, cât de cât acceptabil, fixând-se câteva repere, momente și acțiuni concrete din desfășurarea ei.

Lui N. Georgescu i se pare suspect faptul, de altfel cunoscut și consemnat în istoria literară, că poetul este lovit brusc de boala nebuniei la 28 iunie 1883, după ce, la Iași, „la începutul lui iunie 1883, când s-a dezvelit statuia lui Ștefan cel Mare [...] perfect sănătos, a citit la Junimea poemul său, *Doina*”. Între cele două momente, atât de apropiate, se întâmplase ceva – intră la

bănuielei N. Georgescu – ceva ce declanșase fulminant o boală care până atunci evoluase oarecum lent. Acel ceva putea fi dinlăuntrul ființei poetului sau dinafara lui, căci o stare acută de nebunie este provocată, de regulă, de un factor ce acționează brutal, cu violență, asupra... bolnavului. Care fusese acel factor?!... În vara aceluia an 1883 guvernul Brătianu se pregătea să semneze „tratatul secret de alianță între România și Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria și Italia), negociat timp de mai bine de doi ani de către junimiști”, și care va fi semnat în toamnă. Era o alianță ce trebuia să întoarcă fața României dinspre Franța spre Germania, într-o strategie politică mai amplă, din care făcea parte, desigur, și chestiunea Transilvaniei, care trebuia, cel puțin oficial, abandonată de către guvernul de la București („Litera secretă a tratatului – notează N. Georgescu – cerea amortirea până la «paralizie generală» – ca să parafrazăm diagnosticul lui Eminescu – a vocii pentru Transilvania; pretindea chiar – într-o formă inițială, pe care I. C. Brătianu a respins-o – ca Regatul Român să facă poliție în propriul teritoriu împotriva celor care agită această chestiune. În compensație, Austro-Ungaria sugera României să-și arunce ochii în Sudul Dunării, către românii de acolo. Eminescu, în calitatea sa de gazetar, și nu numai, a fost un înfocat partizan pentru cauza românilor ardeleni și în toată perioada pregătirii noii alianțe el n-a încetat să-și spună răspicat cuvântul în acest sens. Sărbătorile de la Iași, din iunie 1883, prin ideile exprimate de vorbitori – „Eminescu intra desigur în socoteală, citind în public o poezie în care se vorbea despre românii «de la Nistru pân' la Tisa» – au iritat pe germani într-atât încât Bismarck însuși amenință Bucureștiul cu sancțiuni, astfel că ministrul de externe, D. A. Sturdza, împreună cu Petre Grădișteanu, pleacă imediat la Viena pentru „a cere scuze împăratului”. Și, ca scuzele să fie primite, desigur trebuia făcută dovada unor măsuri... în consecință. Între acestea, câteva sunt – după cum le detaliază N. Georgescu – deloc străine de activitatea gazetarului Eminescu. Mai întâi, desființarea Societății „Carpații” („adevărat partid secret de rezervă,

cu zeci de mii de membrii, care milita pe față și în ascuns pentru ruperea Ardealului de Imperiu și alipirea lui la Țară”), cu care Eminescu avea relații apropiate (de la sediul acestuia plecase el, împreună cu Grigore Ventura la baia Mitrașevski unde... i se declanșează brusc criza de nervi), apoi expulzarea din țară a lui Émile Galli, directorul ziarului francez ce apărea la București și îndepărtarea lui Slavici (ceva mai înainte) din presa bucureșteană, nevoit să plece la Sibiu pentru a edita acolo, din aprilie 1884, ziarul „Tribuna” (ceea ce trebuie înțeles, atrage atenția N. Georgescu, că „Ardelenii nu mai pot fi sprijiniți, în lupta lor, din Regatul României”) etc., etc., între care, firesc era să se întâmple și scoaterea din joc, din presă adică, a vocii celei mai autorizate, a gazetarului cu personalitatea cea mai pregnantă ce se vedea de neînduplecat în privința românismului și a Transilvaniei, Mihai Eminescu, pe care, cel mai simplu era să-l denunțe ca atins de „boala gravă” a nebuniei, diagnostic care „il îndepărta definitiv de la viața publică pe cel atins de ea. Declanșarea nebuniei cuiua însemna – atrage atenția N. Georgescu – implicit, și destituirea lui din funcție.

Demonstrația lui N. Georgescu ia amploare, căci mergând pe firul legăturilor invizibile în jocul cărora intra poetul/gazetarul, ni se relevă implicații dintre cele mai neașteptate ale unor personalități din epocă de care Eminescu era strâns legat – sugerarea faptului, între altele, că Maiorescu însuși a marșat la această scoatere din presă a lui Eminescu, pentru a-l impune în conștiințele oamenilor, în compensație, cu prestigiul său, numai ca poet, e drept național, în schimbul uitării publice a activității gazetărești, este unul dintre denunțurile cele mai grave pe care le face cercetătorul, care deși pare verosimil, cred totuși că trebuie preluat cu prudență, cel puțin deocamdată, căci ni-l arată pe marele Maiorescu într-o postură deloc favorabilă figurii idealizate, de până acum, impusă în conștiința națională. (N. Georgescu, *A doua viață a lui Eminescu*, Ed. Europa Nova, București, 1994).

*

Totul a început (se pare!) cu acel bilet pe care l-a scris și l-a trimis soția lui Slavici lui Maiorescu, după ce, s-a simțit terorizată de activitatea nocturnă a poetului. Ceea ce și consemnează T. Maiorescu în jurnalul său: „Marți 28 iunie /10 iulie 1883, București.../ Astăzi, Marți la ora 6 dimineața, o carte (de vizită) de la d-na Slavici, la care locuiește Eminescu, cu aceste rânduri scrise: «Domnu Eminescu a înnebunit. Vă rog faceți ceva să mă scap de el, că foarte reu». Curând după aceea Simțion la mine, întâia oară. M-am dus cu el la Dr. Șuțu și am pus să pregătească în a sa «Casă de sănătate» o cameră pentru Eminescu; →

Baia Mitrașevski
(apud Denise's Blog – Prin București în căutarea lui Eminescu)

Titu Maiorescu

am luat asupra mea plata pentru aceasta, 300 de lei pe lună; apoi am venit acasă, am înștiințat încă pe Th. Rosetti după aceasta. Pe la 10 veni cu trăsura la mine Eminescu, binecuvântă, cu privirea fixă, pe soția mea și pe Ilie Nicolescu care tocmai pleca, mă îmbrățișă tremurând. Eu îi arătai pe Hermes și pe Venus din Melos, la care el zise, cu privirile în extaz: «Lasă, că va reînvia arta antică!». Potrivit înțelegerii (ce avusesem cu Simțion), i-am spus că trebuie să se ducă la Simțion, pentru Societatea «Carpații». Mi-a cerut să-i dau 5 lei pentru trăsură și a plecat cu trăsura acolo (la Simțion). De acolo e vorba să fie dus la Dr. Șuțu. Numai de s-ar face asta fără greutate! – A venit apoi la mine Caragiali, la masă; a izbucnit în lacrimi, când a auzit ce e cu Eminescu. – Eu a trebuit să mă duc să pledez la Curtea de casație. Foarte cald!»

Eminescu însă îl abandonează pe Simțion și în loc să ajungă la stabilimentul dr. Șuțu, se duce la cofetăria/restaurant Capșa, local pe care îl frecventa foarte rar. De data aceasta însă avea un scop precis.

De prin 1876, Grigore Capșa dezafectase „Salonul Slătineanu” și amenajase, la primul

etaj al imobilului, câteva apartamente destinate diplomaților străini, printre care și dr. Eugene Schuyler, membru al ambasadei SUA care își avea sediul în clădirea Capșa, diplomat pe care Eminescu îl cunoscuse cu câteva zile mai înainte, acasă la T. Maiorescu, după cum acesta menționează în *Jurnal*, când fuseseră invitați la cină „ministrul american E. Schuyler, Beldimano, Gane, Jacques [Negruzzi] și doamna, al-de Kremnitz, Annette, Eminescu. Rămas cu toții în cea mai plăcută atmosferă până 11 1/2”.

Eminescu dorea să se întâlnească cu ministrul american la București, dr. Eugene Schuyler, având sub braț ultimul număr din ziarul „Timpul”, cu articolul de fond dedicat libertății presei, subiect extrem de sensibil pentru un diplomat și ziarist reductabil, în egală măsură, de talia lui Eugene Schuyler. Eminescu voia, așadar, să protesteze în mod vehement, în calitatea sa de membru al Consiliului de Administrație al „Societății Presei Române”, înființată în februarie 1883, din care făceau parte 33 de gazetari, reprezentând periodicele importante ale vremii. Totodată, Schuyler trebuia să fie informat în mod oficial asupra gravelor măsuri luate de autorități, diplomații prezenți la Capșa urmând evident să informeze prompt guvernele lor în legătură cu situația de la București. (v. Theodor Codreanu *Dubla sacrificare a lui Eminescu*, 1999, căreia îi urmează alte câteva volume de comentarii pe tema bolii și morții lui Eminescu).

Dar, dr. Eugene Schuyler nu era la Ambasadă fapt care l-a iritat pe Eminescu, începând să vocifereze în public, devenind astfel un element perturbator în liniștea localului. Este momentul în care apare Grigore Ventura, gazetar și el, prieten cu Eminescu, și încercând a-l potoli îi sugerează că principalul vinovat nu era altul decât Regele care trebuia numaidecât împușcat, asta fiindcă poetul – susține Ventura în memoriile sale – manevra amenințător un revolver pe care dorea să i-l sustragă. Îi propune așadar să meargă la Palat, la Mogoșoia, știind de altfel foarte bine că Regele nu se afla acolo ci la Sinaia. În fața acestui eșec, profitând

de zăpușeala din oraș, îi propune să intre la baia Mitrașevski pentru a se răcori. Acolo Ventura dispăre și poetul intră singur la baie. Ajuns într-un bazin cu apă fierbinte, comportamentul său este unul nefiresc, alt motiv de enervare, și scandalul continuă.

Se închide într-una din rezervele băii și rămâne acolo mai multe ore până ce alți doi prieteni, membrii ai Societății „Carpații” voind să-l scoată din apă, Eminescu opune rezistență așa încât aceștia anunță poliția (De ce nu organul medical de ambulanță?!). Spre seară poliția intervine, Eminescu este pus în cămașă de forță și se încheie un proces verbal de contravenții.

„Proces-verbal,

Douăzeci și opt iunie orele 7 seara Anul 1883.

Noi C. N. Nicolescu comisarul secției 18 din Capitală fiind informat de D. D. Ocășeanu și V. Siderescu, că amicul lor Dl. Mihail Eminescu, Redactorul Ziarului «Timpul», ar fi fost atins de alienație mintală, că s-au dus la stabilimentul de băi din str. Poliției nr. 4 de acum 8 ore și că încuindu-se în baie, pe dinăuntru, refuză să deschidă.

Constatăm că la moment am mers la localitate în str. Poliției nr. 4 la stabilimentul de băi al casei Mitrașevski, unde am fost informat de oamenii de serviciu, că un Domn se află închis în camera nr. 17 și că le-a cerut 10 ouă crude. În urmă, ar fi rugat pe amicul său V. Siderescu să-i aducă o pereche de pantaloni negri, negri de tot – ceea ce se realizează acum.

Cu această ocaziune, întorcându-ne cu mai toți amicii mai sus precizați aci, am găsit pe nenorocitul Mihail Eminescu, dezbrăcat, silindu-se să închidă ușa-i (ca) și avea aerul de a fi speriat de vederea noastră în număr de 4-5 persoane, între care și Dl. Constantin Simțion. Am zis numitului Eminescu, că n-are să sufere nici un dezagrement, că trebuie să se calmeze... și drept răspuns, se repede la amicii săi, și la servitoarea băii, îmbrâncindu-i pe ușă, apoi aruncându-se în baia plină cu apă, stropea pe oricine voia să-l scoată afară.

Am fost siliți să-l îmbrăcăm în camisolul de forță și astfel l-am condus institutului «Caritatea» cu concursul D-lor Ocășeanu și Const. Simțion – luând însă cheia de la ușa băii. La «Caritatea» l-am confiat Dl. Dr. Șuțu, rugându-l a-i da îngrijiri excepționale. Apoi revenind la stabilimentul de băi, împreună cu amicii săi, am constatat că toate hainele și chiar ciorapii erau aruncați în apa din baie și de tot ce s-a găsit acolo am făcut anexatul inventar, care la semnele acestea, începând de la numărul 9 până la 32, indică obiectele găsite în baie. Acolo găsim o cheie – arătată la nr. 19 – și după opiniunea amicilor săi, putând a fi ușa casei Dl. Eminescu situată în str. Piața Amzei nr. 6. Vom lua dar convenitele dispoziții.

Numitul Eminescu, are familia la Botoșani. Vom dispune să fie încunoștințați.

De cele ce preced, am adresat acest proces-verbal semnat de toți asistenții:

Comisar, C. N. NICOLESCU

Asistenți:

CONST. SIMȚION; V. SIDERESCU

G. OCĂȘEANU; MARK DAVID

JOHAN PAULINA; ANA MITRAȘEVSKI” ■

Clădirea Capșa, București